

2014

STREET LAW

Ulično pravo

SADRŽAJ

A. PRAVNI SISTEM

1. Šta je "Zakon"?
2. Šta je "Ustav"?
3. Podela vlasti
4. Vladavina prava
5. Ombudsman
6. Administracija i građani

B. DEMOKRATIJA

1. Izbori
2. Izborni postupak

C. KRIVIČNO PRAVO

1. Koja je razlika između krivičnog, građanskog i upranog prava?
2. Krivična dela
3. Krivične sankcije
4. Krivični postupak

D. PORODIČNO PRAVO

1. Šta je porodično pravo?
2. Nasilje u porodici

E. LJUDSKA PRAVA

1. Pravo na život
2. Sloboda izražavanja
3. Prava deteta
4. Pravo na obrazovanje
5. Princip nediskriminacije

DODATAK: UNIVERZALNA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

"Street Law" priručnik

Glavni cilj "Street Law" priručnika je da poveća nivo znanja iz oblasti prava među običnim građanima, a u nameri da više saznaju o osnovnoj pravnoj materiji. Priručnik je tako dizajniran da veoma lako dopre do većeg dela populacije nudeći im osnovne i sveukupne informacije pravne prirode.

Podizanje svesti ciljne grupe se sastoji u objašnjenjima na teme koja je uloga prava, zatim šta je demokratija i iz čega se sastoje ljudska prava u jednom demokratskom društvu. Važno je napomenuti i da je jedna od posebnih odlika ovog priručnika i nastavni pristup.

Treba napomenuti da verujemo da će ovaj priručnik pomoći učesnicima da budu više aktivni kada su u pitanju njihova saznanja i da povećaju svoju efikasnost kada je u pitanju njihovo učešće po pitanjima pravne prirode.

Šta je "Street Law"?

"Street Law" je praktičan i poseban edukativni program koji se tiče zakona, demokratije i ljudskih prava. Kroz svoju filozofiju i svoj program, "Street Law" omogućava da se demokratski principi transformišu u realnost preko delovanja građana. "Street Law" program se ne završava u učionici. Polaznici stiču osnovna znanja koja mogu da koriste u svakodnevnom životu.

"Street Law¹" je nastao 1971. Na inicijativu Pravnog fakulteta univerziteta u Džordžtaunu, onda kada su studenti shvatili da zakone koriste kao sredstva za zaštitu ljudskih prava i slobodu pojedinaca. Oni su razvili praktični kurs koji se odnosio na pravo i koji su održavali po Državnim školama u Vašingtonu.

Trenutno se "Street Law" izvodi u svih 50 Sjedinjenih Država kao i u preko 30 drugih zemalja Afrike, Azije Evrope i Latinske Amerike. Između ostalih zemalja su i: Albanija, Belorusija, Bolivija, Karipska ostrva, Čile, Češka Republika, Ekvador, El Salvador, Estonija, Haiti, Mađarska, Kazahstan, Kenija, Kirgistan, Letonija, Litvanija, Makedonija, Meksiko, Moldavija, Mongolija, Severna Irska, Panama, Poljska, Rumunija, Rusija, Republika Slovačka, Severna Afrika, Tadžikistan, Uganda, Ukrajina, Uzbekistan.

¹ Street Law Inc. je neprofitna i Nevladina organizacija (NVO) koja trenutno izvodi nekoliko programa za omladinu i odrasle.

PRAVNI SISTEM

1. ŠTA JE "ZAKON" ?

U svakom društvu su društveni odnosi regulisani pravilima, bilo običajnim, usmenim ili pisanim pravilima. Čak i u starim civilizacijama postojala su pravila koja su se odnosila na društvena ponašanja, i ako je većina njih bila usko povezana sa religijom i verskim obredima. Bez pravnih i društvenih pravila, kojim se regulišu društvena dešavanja, ljudsko društvo bi se suočilo sa anarhijom i sukobima. Demokratska društva ne mogu da funkcionišu bez postojanja i primene pravnih normi.

Šta je zakon?

Zakon je skup pravila. Ta **pravila** su:

- doneta od strane zakonodavnog organa
- tu da bi regulisala odnose između pojedinca i države
- i primenjiva (izvršiva) od strane države (preko primene sankcija u slučajevima kršenja ovih pravila)

Definicija zakona?

Stručna definicija zakona glasi:

Zakon predstavlja skup pravila usvojenih i donetih od strane zakonodavnog organa, a koji regulišu ponašanja subjekata u društvu.

ILI

Skup pravnih normi koje regulišu određene, ali ne i sve odnose između lica u društvu (npr. država neće sankcionisati dete koje je prekršilo obećanje).

Zakon vrši veliki broj funkcija u društvu koji u ostalom:

- regulišu odnose među ljudima
- sprečavaju ponašanja koja se smatraju opasnim po društvo
- moraju se primenjivati i poštovati od strane države
- daju sigurnost građanima
- zavode red u društvu
- promoviše rad

Za razliku od pravnih normi, moralne norme predstavljaju standarde u društvu donete od strane većeg dela stanovništva u jednom društvu. Moralne norme nisu određene i donete od strane države.

Primer 1 koji se odnosi na moralne norme:

Deca se vaspitavaju da ne lažu i da održe datu reč. Ukoliko se ona ne bi ovoga pridržavala došlo bi do kršenja moralnih principa, ali ne i zakona.

ALI: kada odrasla osoba zaključi ugovor i preuzme određenu odgovornost na sebe i ukoliko prekrši te obaveze, oštećena strana može da ga tuži sudu. Zakon na neki način primorava osobe koje su zaključile ugovor da ispune svoje obaveze koje iz ugovora proizilaze.

Zakoni se donose od strane zakonodavnog organa na jedan specifičan način. Postupak donošenja zakona od prilike izgleda ovako:

- zakonodavna inicijativa
- pripreme nacrt zakona
- revizija
- izglasavanje
- proglašenje i stupanje na snagu
- Jedan mladić bi voleo da se kroz park provoza svojim skejtbordom;

2. ŠTA JE USTAV?

Ustav je osnovni i najviši zakon koji rukovodi svim ostalim zakonima u jednom pravnom sistemu. Ustav je najviši pravni akt u jednoj državi. Ustav sadrži osnovne principe u pravila kojima se regulišu najznačajnija pitanja u jednom društvu. Ustavom se obično uređuje struktura državne vlasti, institucija i njihova ovlašćenja, a takođe se i unapred uređuju osnovna prava građana u jednoj državi. Svaka država ima Ustav koji može biti sačinjen u različitim formama. Većina Ustava je sačinjeno u pismenoj formi, ali na primer u Velikoj Britaniji postoji Ustav koji nije sačinjen u pismenoj formi.

Prvi ustav na svetu je donet 1787.godine u SAD.

Polazeći od osnovnog obeležja Ustava možemo slobodno reći da je Srbija dobila prvi ustav još u 13.veku- Zakonopravilo Sv.Save iz 1219.godine, a zatim u 14.veku Dušanov zakonik, iz 1349. i 1354.

Sretenjski ustav je prvi ustav Kneževine Srbije iz 1835. godine. Tvorac Ustava je Dimitrije Davidović. Sretenjski ustav je prvi ustav u istoriji Srbije, i na prostoru bivše Jugoslavije. Ovaj kratkotrajni ustav je bio jedan od modernijih, demokratskih i liberalnijih ustava svog doba, a predstavljao je najistočniji odblesak Francuske revolucije. Ukinut je pod pritiscima Turske, Rusije i Austrije 17. marta 1835. godine, samo mesec dana od donošenja, a njegov tvorac je isteran iz službe. 15. februar, dan kada je 1835. godine usvojen Sretenjski ustav, se obeležava kao Dan državnosti Srbije.

Iz čega se Ustav sastoji?

Ustav se sastoji iz tri glavna dela:

- Preambule (Uvoda)
- Osnovnih načela
- Normativnog dela

Preambula sadrži sveobuhvatne ciljeve, ideje i vrednosti kojem teži pravni sistem u određenoj državi. Preambula u sebi ne sadrži nijednu odredbu. Ona služi kao pomoć pri tumačenju značenja bilo kojeg dela Ustava. Polazna tačka Ustava je da utvrdi strukturu političkog sistema jedne zemlje, osnovna prava građana, kao i ovlašćenja, strukturu i odnose između državnih institucija.

Ustav je obično sastavljen iz nekoliko delova koji se bave različitim pitanjima, na primer: osnovnim pravima, državnim institucijama i njihovim ovlašćenjima, organizacionom državnom strukturom (da li je to unija, republika, federacija ili monarhija).

Kako se donosi Ustav?

Pošto Ustav predstavlja zakon koji je od najvećeg značaja za jednu zemlju, to se u radu na nacrtu ustava uključuju i mnogi učesnici (građani, državne komisije, parlament, međunarodne organizacije, itd.) i koji će u suštini predstavljati sve zajednice (grupe) u jednom društvu i daju nacrt prve verzije Ustava. Kada se uradi prvi nacrt onda se isti daje na reviziju i kritiku ekspertima i javnosti uopšte.

Konstruisanje i donošenje Ustava zahteva:

- Inicijativu za donošenjem Ustava
- Nacrt Ustava
- Razmatranje i proglašenje Ustava
- Stupanje Ustava na snagu

Na Kosovu je Ustav donet 15.juna 2008.godine, nakon jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova.

УСТАВЪ

КНЯЖЕСТВА

СЕРБИЕ.

Изданъ

и заклетвоу потврѣнъ

О СРЕТЕНСКОЙ СКУПШТИНИ 1835 ГОД.

У Крагуевцу.

У Книжеско-Србской Типографіи.

1835.

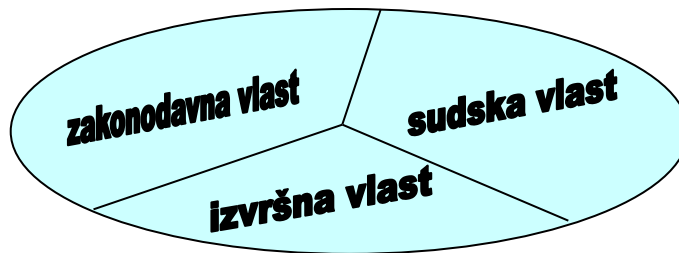

3. PODELA VLASTI

Značenje

Aktivnosti državne vlasti se mogu podeliti u tri najvažnija dela:

- Zakonodavna
- Izvršna
- Sudska

U jednom demokratskom sistemu od velike je važnosti da su sva tri dela državne vlasti odvojena i nezavisna jedna od druge, ali i da postoji ravnoteža između svake od njih. Ovakva podela određuje da nijedna vlast ne bude u nekoj nadmoći nad drugom valašću i da sva svoja ovlašćenja koristi razumno i u skladu sa zakonom. Svaka od ovih vlasti mora da bude u protivteži sa drugom valašću pa stoga i neće doći u iskušenje da istu i zloupotrebi. Osim toga, svaka vlast ima svoju isključivu odgovornost pa je i u mogućnosti da se u okviru svog polja i usavršava.

Zakonodavna vlast:

Najvažnija vlast je zakonodavna vlast. Neposredno je izabrana od strane građana i ima ovlašćenja da donosi i menja zakone-Parlament. Osim toga, izvršna vlast mora da opravda svoje delovanje pred zakonodavnom valašću koja u velikoj meri nadzire postupke izvršne vlasti.

Izvršna vlast:

U praksi izvršna vlast igra veliku ulogu u društvu. Izvršna vlast daje predloge zakona zakonodavnoj vlasti, a isto tako i primenjuje zakone koji su doneti od strane zakonodavne vlasti.

Sudska vlast:

Sudska vlast obezbeđuje da se zakona pridržavaju kako vlasti, tako i građani jedne zemlje. Sudovi donose odluke u sporovima između građana i između građana i države. Isto tako se staraju da se osnovna prava građana poštuju od strane državne vlasti.

U prošlosti, sve državne funkcije su vršene od strane jednog organa (npr. monarha). Zbog arbitrarnosti u vršenju ovih funkcija, vlast monarha je postepeno bila ograničavana i podeljena. Važan istorijski događaj koji je doveo do razvoja sistema podele vlasti je bila Francuska buržoaska revolucija 1789.godine. Poznati filozof Džon Lok je isto tako bio pobornik teorije podele vlasti.

4. VLADAVINA PRAVA

Država zasnovana na vladavini prava znači da su sve odluke koje državna vlast donosi, kao i to da je sve ono čime se građani rukovode u skladu sa zakonom. Vladavina prava garantuje zakonska prava građanima i daje garanciju da su njihova prava zaštićena zakonom. Suprotno vladavini prava i pravnoj državi su npr. države pod policijskom kontrolom i totalitarne države. Kod ova dva poslednja primera, osnovna prava građana nisu zaštićena, građani nemaju pravo na privatnost i njihova sloboda je ograničena. Državni službenici mogu voditi istragu protiv svojih građana i to po principu arbitrarnosti, gde i sama država nastupa arbitrarno i sklona je korupciji, a to sve iz razloga što ništa

nije urađeno da se osigura "Vladavina prava". Građani imaju utisak da su pod stalnom prismotrom i kontrolom. U slučaju da dođe do hapšenja, pritvorenik se lišava prava da može da čuti i da ne daje nikakve izjave bez prisustva advokata, ili da se lišava prava da bude zastupljen od strane advokata.

Osnovni principi vladavine prava:

- Niko nije iznad zakona
- Nezavisno sudstvo
- Zakonitost
- Administrativna pravičnost

Vladavina prava označava nešto više nego samu primenu zakona. Garantuje prava i slobode građanima, kao i demokratiju. Kao što je to bio slučaj kod nekih državnih režima i najgore diktature mogu biti utemeljene zakonom.

Vladavina prava i pravna država se obično defininiše kao država u kojoj vlada i primenjuje se zakon, gde se ljudska prava i slobode poštuju, gde su sudovi nepristrasni i poštuju prava građana, itd.

Vladavina prava na Kosovu je određena kako i najvišim pravnim aktima tako i međunarodnim pravom (Ustav, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i protokoli iste, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Okvirna konvencija Saveta Evrope o zaštiti nacionalnih manjina, Konvencija o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o pravima deteta, itd.sve ove konvencije imaju jaču pravnu sanagu nad bilo kojim zakonom koji je na snazi na Kosovu, i zakoni koji se donose moraju biti u saglasnosti sa njima.)

"Gde god zakonu dođe kraj tu zavlada tiranija"

Džon Lok

Diskusija:

- Kako funkcioniše ravnoteža vlasti
- Šta se podrazumeva pod vladavinom prava?
- Koji su principi vladavine prava?
- Zbog čega je vladavina prava značajna za demokratsko društvo?

5. OMBUDSMAN

Ombudsman je organ koji štiti prava, slobode i pravni interes građana od nezakonitih odluka i neaktivnosti organa javne administracije (uprave). Ombudsman prima žalbe građana, a potom povodom istih sprovodi istragu. Ovaj organ deluje kao posrednik između vlasti i lica čija su prava povređena. Ovaj organ je poznat po švedskom terminu "Ombudsman", a na osnovu svog porekla iz švedskog pravnog sistema

Ombudsman, ili kako se drugačije naziva "Zaštitnik građana", predstavlja jednu novu instituciju u našem pravnom sistemu. Ova institucija svoje korene vuče iz Švedske gde je po prvi put ustanovljena 1809.godine. Cilj formiranja jedne takve institucije je zaštita građana od različitih povreda koje dolaze od strane vlasti. Na Kosovu je institucija Ombudsmana osnovana UNMIK Uredbom br. 38/2000, a kasnije inkorporisana i u Ustav Kosova, a 22.jula 2010.godine Skupština Kosova je usvojila Zakon o Instituciji Ombudsmana kojim je regulisan rad, zadaci i odgovornosti ove institucije.

Imajte u vidu da Ombudsman neće uzeti u razmatranje podnete žalbe ukoliko ista:

- a. ne spada u nadležnost Ombudsmana;
- b. je očigledno neosnovana ili je zasnovana na zloupotrebi prava za podnošenjem žalbe;
- c. nije prethodno podneta nadležnim vlastima na Kosovu i ukoliko se opravdano veruje da bi te vlasti obezbedile efikasni pravni lek (rešenje);

Kako kontaktirati instituciju Ombudsmana?

- Možete da odete i zakažete razgovor
- Možete da im pišete (poštom, emailom)
- Možete da im telefonirate i iznesete problem

Adresa glavne kancelarije Ombudsmana:

Institucija Ombudsmana na Kosovu

Sunčani Breg, ul. Enver Maljoku, br.28

10000 Priština

Telefon:

++ 381 38 223 783/783/784

E-mail: info@ombudspersonkosovo.org

Najvažni zadatak Ombudsmana je vođenje istrage povodom žalbi koje podnose građani zbog kršenja ljudskih prava i sloboda kao i aktivnosti koje predstavljaju zloupotrebu vlasti od strane institucija na Kosovu. Tokom ili posle istrage Ombudsman može preporučiti relevantnim administrativnim vlastima i drugim službama da preduzmu adekvate mere, uključujući i privremene mere. U cilju promovisanja ljudskih prava, Ombudsman transparentno razvija svoje aktivnosti ali i vrlo poverljivo, kad se radi o zaštiti podnosioca žalbe, svedoka ili nekog drugog ko je umešan u slučaj.

6. ADMINISTRACIJA I GRAĐANI

Administracija predstavlja jedan od glavnih državnih atributa sa kojim se građani skoro svakodnevno susreću. Iz tog razloga smo ovoj temi posvetili posebnu pažnju.

Na primer, ukoliko se ne obaziremo na to da treba da platimo porez, u tom slučaju će nadležni administrativni organ intervenirati u cilju ostvarenja određenih potraživanja. Ukoliko želimo da dobijemo pasoš moraćemo da, isto tako, kontaktiramo određeni administrativni organ. Svi ovi postupci i aktivnosti se jednom rečju nazivaju administrativnim aktima, dok se ceo aparat koji stoji iza tih aktivnosti naziva javnom administracijom ili javnom upravom.

Šta je javna administracija/uprava?

Javna administracija predstavlja skup organa i institucija koje vrše vlast, a koje su im određene Ustavom, i koji u stvari izvršavaju administrativne postupke. Zbog mnoštva usluga koje su na raspolaganju građanima, a koje pružaju administrativne službe, to je i veća šansa da dodje do povrede propisa. Treba istaći da je ceo administrativni sistem zasnovan na zakonu i ustavu. Zbog toga se princip zakonitosti rada administracije smatra jednim od osnovnih principa rada i aktivnosti administracije.

Administrativne odluke

Svi administrativni akti i odluke koji se odnose na građane moraju da pokažu svoj cilj i da budu jasno obrazložene (moraju se navesti razlozi zbog kojih je doneta određena odluka). Pored pismene forme ovakve odluke mogu biti donete i usmeno.

Administrativne odluke sadrže sledeće elemente:

- Naziv administrativnog organa koji donosi administrativnu odluku;
- Ime strane/stranke kojoj se preko ovog akta obraća;
- Objašnjenje činjenica kao razloga zbog kojeg je doneta odluka;
- Zakonska osnova odluke;
- Objašnjenje sadržaja odluke;
- Datum kada odluka stupa na snagu;
- Po potrebi i pouku o pravnom leku (rok za podnošenje eventualne žalbe i kome se žalba upućuje nakon donete odluke ukoliko stranka nije zadovoljna istom),
- Potpis ovlašćenog službenika.

Pristup informacijama

Jedan od principa kojim se osigurava transparentnost administracije je pravo pristupa informacijama i javnim dokumentima. Drugim rečima, pravo pristupa informacijama omogućava građanima da imaju nesmetani pristup službenim podacima i drugim relevantnim informacijama ukoliko zakonom nije drugačije uređeno. Ne smemo da zaboravimo da nema transparentnosti i efektivne primene prava da zahtevamo neku informaciju ukoliko su građani lišeni prava pristupa tim informacijama. Osim toga, pristup informacijama isto tako predstavlja sredstvo kojim se vrši nadzor i kojim se proverava da li administracija radi pravilno i u skladu sa zakonom.

Na Kosovu je 2010. godine donet Zakon o pristupu javnim dokumentima.

DEMOKRATIJA

1. ŠTA JE DEMOKRATIJA

"...vladavina naroda, od naroda za narod..."

"A. Linkoln"

Reč "Demokratija" potiče iz grčkog jezika i u užem smislu reči znači "volja naroda". U današnje vreme demokratija znači nešto više od same volje naroda. Ona podrazumeva takav oblik vlade u kojoj državni organi potiču neposredno i/ili posredno iz naroda. Isto tako treba istaći da je demokratija suprotna diktaturi. U ovom drugom slučaju celokupnu vlast ima samo jedan čovek ili grupa ljudi.

Postoje dva oblika u kojima se demokratija manifestuje, zavisno od toga kako ili na koji način ljudi kontrolišu vlast vlade.

- Neposredna demokratija (referendum, građanska inicijativa, itd.) -građani neposredno odlučuju o opštim, važnim pitanjima, na primer na referendumu.
- Predstavnička demokratija (koja je uobičajena u skoro svim savremenim državama) - narod bira svoje predstavnike koji vrše vlast u ime naroda.

Sledećih šest elemenata smatraju se ključnim za sve demokratske države, i svih ovih šest ključnih elemenata su usko povezani. Nijedan od ovih elemenata ne može se ni zamisliti bez drugih. Da bi demokratija funkcionisala mora da postoji demokratsko društvo.

Izbori U demokratiji sva vlast potiče od naroda. Ljudi glasaju za vladu koja će imati vlast određeni period vremena. Izbori su glavna karakteristika demokratije.	Parlament Izabrani predstavnici naroda sastaju se u parlamentu i donose zakone, usvajaju budžete, itd.
Vlada Nijedna država ne može opstati bez vlade i prateće administracije, koja sprovodi zakone.	Opozicija Opozicija se suprotstavlja vladi, budno prati sve što vlada radi i nastoji da obezbedi bolje alternative za glasače.
Podela vlasti Sistem provera i balansa osigurava da se vlast ne koncentriše previše na jednu stranu u demokratskoj državi, jer vlast dovodi do zloupotrebe vlasti.	Ustavna država Sva vlast i ovlašćenja države zasnovani su na zakonu. Čak i suverenost naroda ima svoje granice u osnovnim zakonima.

Neposredna demokratija:

Prednosti

- Svi građani imaju reč u vezi svakog pitanja
- Svi građani imaju priliku da glasaju
- Skoro svaki građanin ima priliku da vrši političku funkciju
- Nijedno lice nije na funkciji dovoljno dugo da bi postalo previše moćno

Nedostaci

- Ne može se svako smatrati građaninom i zbog toga ne može glasati (npr. žene, robovi i stranci nisu mogli glasati u staroj Grčkoj)
- Potrebno je dugo vreme da se donesu zakoni jer svaki građanin mora da glasa o svemu
- Teško je da se sakupe glasovi od svih

- Ima previše svakodnevnih problema koje građani moraju saslušati.

-

Pročitajte i razmotrite!

Dati studentima da razmotre koji su uslovi neophodni da bi demokratija postojala i razvijala se (vidi dole navedenu listu nekih ideja)? Napišite uslove na tabli ili većem papiru, zatim razmotrite dole navedena pitanja.

- funkcionalne civilne institucije
- slobodna štampa
- generalno otvorena ekonomija
- veći prosperitet
- slobodni izbori
- pluralizam
- poštovanje zakona
- nezavisno pravosuđe
- vladavina prava

2. ŠTA SU IZBORI?

Jednom u periodu od nekoliko godina (ovaj period utvrđen je zakonom, na Kosovu svake 4 godine), građani imaju pravo da izaberu svoje predstavnike za glavne političke institucije između određenog broja kandidata. Svaki građanin ima jednako pravo da glasa kada dostigne određenu starost. To znači da na primer lica ispod 18 nemaju pravo glasa. Svaki građanin isto tako ima pravo da bude kandidat na izborima, da postane predstavnik naroda. Da bi izbori stvarno bili demokratski oni moraju biti opšti (svaki punoletni građanin ima pravo glasa), jednaki (svaki glas računa se isto), i tajni (nijedan građanin ne mora da obelodani za koga je glasao). U demokratskim zemljama izbori odražavaju volju naroda.

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, u članu 21 propisuje:

(3) Volja naroda čini osnovu vlasti vlade. Ova volja izražava se na periodičnim i pravim izborima koji se baziraju na opštem i jednakom pravu glasa i održavaju se po postupku tajnog glasanja ili jednakog slobodnog glasanja.

Glavne karakteristike slobodnih i demokratskih izbora su:

- Opšte pravo glasa
- Jednako pravo glasa
- Tajno glasanje
- Više partija učestvuje na izborima
- Sloboda štampe i sloboda izražavanja koji pišu i govore o izborima
- Posmatranje i nadgledanje izbora.

Vrste izbora:

- Redovni

Izbori se obično održavaju posle isteka mandatnog perioda parlamenta, koji je zakonom određen. Izbori se obično održavaju svakih 4 ili 5 godina. Članovi parlamenta koji su izabrani i rade tokom jednog mandata mogu biti ponovo izabrani za naredni mandat.

- Vanredni

Izbori se mogu održati i pre isteka standardnog mandatnog perioda parlamenta, zbog neke krize koja prouzrokuje da parlament ne može nastaviti sa svojim dužnostima. U zemljama koje su politički nestabilne vanredni izbori se često održavaju.

Zavisno od organa, izbori isto tako mogu biti:

- Parlamentarni izbori (kada se konstituiše parlament)
- Predsednički izbori (kada se bira šef države)
- Opštinski izbori (kada se konstituišu opštinske skupštine)

3. PRAVO GLASA

Šta je pravo glasa?

Pravo glasa je pravo svakog građana da glasa bez ikakve razlike ili diskriminacije u pogledu pola, religije, etničke pripadnosti, političkog mišljenja ili zanimanja. Svi građani stariji od 18 godina (čak i ako dan izbora pada na 18. rođendan datog lica) imaju pravo da glasaju na opštinskim i nacionalnim izborima. Pravo glasa je izraz političke volje građana preko koje se ustanovljuje predstavnička demokratija.

Prema važećem zakonu na Kosovu pravo glasa imaju građani koji su navršili ili su stariji od 18 godina.

Zbog čega jednako pravo glasa?

Jednako pravo glasa nije postojalo od davnina. Kada je pravo izbora svojih predstavnika prvi put uvedeno u monarhijama pravo glasa imale su samo neke kategorije građana. Da bi imao pravo glasa pojedinac je morao da poseduje imovinu znatne vrednosti i da pripada određenoj društvenoj klasi. Dakle, mogli su da glasaju samo bogati i ljudi plemenitog roda, dok su siromašni, obični građani, kao i robovi i žene bili izuzeti od glasanja.

Jednako pravo glasa znači da svaki glas koji građanin da ima istu vrednost na izborima (jedan građanin - jedan glas).

Zbog čega tajno glasanje?

Važno je da se održavaju tajni izbori. Ovo znači da nijedan građanin ne mora da otkrije za koga je glasao, i na taj način on zaista ima slobodan izbor za koga će glasati i koga želi da zastupa njegovu političku volju. Kada glasanje ne bi bilo tajno mnogi ljudi bi glasali za nekog drugog, a ne za onog za koga stvarno žele u strahu od svojih porodica, suseda ili poslodavaca (koji možda imaju drugačije političko mišljenje). Da bi se osiguralo tajno glasanje na biračkim mestima se moraju ispuniti izvesni infrastrukturni i tehnički zahtevi (zatvoreno mesto gde građani mogu popuniti glasački listić)

Postupak glasanja:

- Svako lice sa pravom glasa mora da pokaže svoju ličnu kartu na biračkom mestu.
- Identitet se proverava na spisku glasača da bi se osiguralo da glasaju samo ona lica koja su upisana za glasanje, i da se spreči da isto lice glasa dvaput.
- Glasačima se daju glasački listići. Glasači zatim idu u kabinu (pregradak) za glasanje (poseban prostor) gde popunjavaju glasački listi. Oni onda obeležavaju kandidata ili stranku za koju glasaju.
- Glasači ne moraju da navode svoja imena, starost, adresu niti pol na glasačkim listićima. Glasanje je potpuno anonimno.
- Glasači zatim ubacuju svoje glasačke listiće u zatvorenu kutiju.

KRIVIČNO PRAVO

1. KOJA JE RAZLIKA IZMEĐU KRIVIČNOG, GRAĐANSKOG I UPRAVNOG PRAVA

Da bi studenti bili u stanju da na pravi način razlikuju krivično, građansko i upravno pravo navedene su neke osnovne informacije koje će ovu lekciju učiniti što jednostavnijom za razumevanje.

Pročitajte i razmotrite sledeće primere:

(Na tabli/mapi navedite elemente svakog slučaja)

Lice A uhapsila je policija zbog toga što je navodno izvršio ubistvo pre dve godine?

Lice A sklopilo je ugovor o zakupu sa licem B za iznajmljivanje kuće u 2004. godini.

Licu A poreska uprava (opština Priština) dostavila je pismo kojim zahteva da on plati porez u roku koji je predviđen zakonom.

Šta ovi primeri imaju zajedničko?

Koje razlike postoje u napred navedenim situacijama?

Krivično pravo

Potrebno je istaći da je krivični zakon skup odredbi koje se bave odnosima između države i lica koja su prekršila zakon. Krivični zakon određuje pravila ponašanja, kršenje istih, zatim da li iz toga sledi krivično gonjenje i osuda, koja kao rezultat ima kaznu (Lawrence M. Friedman, Američki zakon). Prema tome, krivični zakon se bavi krivičnim delima, hapšenjem, policijskim istragama, suđenjem, krivičnim pravnim lekovima, pritvorom i sličnim stvarima.

Građansko pravo

U svakodnevnim aktivnostima često nailazimo na situacije da neko prodaje stan ili je nečija imovina oštećena i slične stvari. U ovakvim pravnim transakcijama, pojedinac može postati vlasnik kuće ili može postati nosilac autorskog prava na zakoniti način.

Na primer, oštećeno lice postaje tužilac u građanskoj parnici pred sudom.

Tužilac nastoji da dobije presudu protiv okrivljenog (prekršioca zakona). Okrivljeni koji izgubi slučaj u građanskoj parnici neće biti kažnjen zatvorom niti nekom drugom kaznom koja se primenjuje u krivičnom pravu. Umesto toga, okrivljeni će biti prinuđen da nadoknadi štetu tužitelju, što se obično čini plaćanjem obeštećenja u novcu.

Pročitajte i razmotrite!

Pažljivo pročitajte svaku od sledećih situacija i odredite da li je izvršen prekršaj. Ako postoji prekršaj, da li mislite da je krivica počinjena sa namerom, iz nehata ili na bazi aktivnosti za koju je potrebno odrediti strogu odgovornost.

- a. Dragan se sapliće o svoje razvezane pertle na cipelama dok trči da stigne autobus i lomi članak.
- b. Ana kupuje jake lekove protiv bolova u apoteci i uzima kapsule prema uputstvu na pakovanju. Ona je pretrpela izuzetno lošu reakciju na lek i mora da ode u bolnicu.
- c. Ilija, vozač školskog autobusa doživljava srčani napad dok vozi autobus. Autobus udara u zid pri čemu se povređuje nekoliko učenika. Mesec dana pre toga Iliju je doktor upozorio na eventualnu mogućnost srčanog napada.

Ne zaboravite!

U krivičnom pravu kada neko napravi prekršaj, to zovemo krivičnim delom. U građanskom pravu kada neko lice napravi prekršaj to zovemo deliktom.

Upravno pravo

Upravni/administrativni zakon je skup odredbi kojima se uređuju odnosi između pojedinaca i upravnih (administrativnih) organa.

Na primer, upravni organ donosi rešenje da se sruši zgrada koja je nezakonito sagrađena; pojedinac ako želi da dobije pasoš mora da sledi strogu proceduru da bi ga dobio; opština uvodi uredbu o oslobađanju od poreza za mala preduzeća. U svim ovim slučajevima postoji odnos između pojedinca i države. Ova pravila i odredbe zovu se upravnim zakonom.

Međutim, odnosi se ponekad mogu spojiti i kombinovati sa elementima kako građanskog tako i upravnog prava.

Na primer:

Lice A i lice B potpišu ugovor o iznajmljivanju kuće. Ovu transakciju uređuje građansko pravo i kao takva ona spada u kategoriju građanskog prava. Međutim, da bi ugovor imao pravno dejstvo moraju se platiti neke poreske dažbine u opštini. Kriterijumi i postupci plaćanja, kao i slične stvari su pitanja iz oblasti upravnog prava i prema tome spadaju u kategoriju upravnog prava.

2. KRIVIČNO DELO

Definicija

Da bi pojedinci u društvu mogli mirno zajedno da žive moraju se poštovati izvesna pravila ponašanja. Izvesna dela se ne smeju činiti ili nečiniti da bi se sačuvao i zaštitio svaki pojedinac u društvu. Da bi se ljudi motivisali da izbegavaju ovakva dela, zakon propisuje sankcije zbog povrede utvrđenih pravila u pogledu onoga šta se može, a šta se ne sme raditi u društvu. Izvesna činjenja ili nečinjenja smatraju se naročito štetnim za društvo. Ova činjenja ili nečinjenja obično podrazumevaju prekršaje izvršene prema pojedincima. Takva dela obično su, mada ne uvek, isto tako suprotna onome što većina ljudi u društvu smatra moralno ispravnim. Činjenja ili nečinjenja, koja su zabranjena krivičnim zakonom, nazivaju se krivičnim delima.

Postoje izvesni uslovi koji se moraju ispuniti da bi se činjenje ili nečinjenje smatralo krivičnim delom:

- Štetnost
- Da je krivično delo utvrđeno kao takvo po zakonu

Što se tiče drugog napred navedenog elementa, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima u članu 11 propisuje ...

"...Niko se ne može smatrati krivim za bilo koje krivično delo zbog bilo kod dela činjenja ili nečinjenja, ako u vreme kada je izvršeno takvo delo nije bilo propisano kao krivično delo u nacionalnom ili međunarodnom pravu. Niti se pak može izreći teža kazna od one koja se mogla izreći u vreme kada je dato krivično delo izvršeno..."

Kao posledica toga, ako u vreme kada je dato delo činjenja ili nečinjenja izvršeno, ako ono tada nije bilo propisano kao krivično delo onda se dotično lice ne može smatrati odgovornim i ne može se uhapsiti i osuditi zbog toga.

Izvršenje ili neizvršenje dela-činjenje i nečinjenje

Krivična izvršenja nekog dela su na primer: ubistvo, krađa, silovanje, itd, Krivična neizvršenja/nečinjenja nekog dela su na primer: neukazivanje pomoći licu kome je život u opasnosti, kada majka propusti da se brine o detetu, itd.

Vrste krivičnih dela

Prema kaznenom zakonodavstvu Kosova krivična dela dele se na **krivične dela i prekršaje**, zavisno od toga koliko su teški.

Prekršaji su manje povrede javnog reda i mira utvrđeni zakonom koji se sankcionišu novčanim kaznama i zaštitnim merama. Dok su krivična dela društveno opasna dela dotle su prekršaji povrede javnog reda i mira i kao takvi predstavljaju povrede društvene discipline.

Krivična dela se dele na:

- Krivična dela protiv života i tela (ubistvo, napad)
- Krivična dela protiv imovine (krađa, paljevina, itd)
- Krivična dela protiv dostojanstva (uvreda, kleveta, itd.)
- Krivična dela protiv integriteta ličnosti (mučenje, silovanje)

3. KRIVIČNE SANKCIJE

Šta je krivična sankcija?

Krivična sankcija je disciplinska mera propisana zakonom koju izriče sud protiv izvršilaca krivičnih dela.

Izricanje krivičnih sankcija shodno važećem krivičnom zakonu na Kosovu treba da ima sledeće efekte:

- Kazna treba da utiče na izvršioca da shvati da je učinio nešto loše, i da vaspitno deluje na izvršioca, tako da on ne vrši nikakva krivična dela u budućnosti.
- Činjenica da krivični zakon sankcioniše izvesna dela vaspitno utiče na članove društva u pogledu toga koje društveno ponašanje se smatra nepoželjnim u društvu.
- Mera odvraćanja: izricanje sankcija treba da obeshrabri izvršioca i ostale ljude da vrše prekršaje u budućnosti.
- Kazna: Izvršilac se kažnjava za svoja (ne)dela.

Cilj

Cilj krivičnih sankcija nije bio isti u raznim istorijskim periodima. U prošlosti cilj kazne bila je (odvraćanje) osveta. Najpopularnije kažnjavanje bilo je telesno kažnjavanje, koje je sprovedeno u obliku sakaćenja i bičevanja. Na primer, lopovu je odsecana ruka, falsifikatoru je odsecan prst, a klevetniku jezik. Ove kazne sprovedene su na javnim mestima, pred svim ljudima koji su želeli da to vide, da se zastraše i odvrate potencijalni budući kriminalci od vršenja istih krivičnih dela.

Karakteristike krivičnih sankcija:

- Uz pomoć krivičnih sankcija društvo se štiti od kriminalaca;
- Krivične sankcije može odrediti samo sud;
- Krivične sankcije mogu se odrediti samo onda kada je delo koje se sankcioniše u vreme kada je izvršeno bilo po zakonu utvrđeno kao krivično delo;
- Krivične sankcije ograničavaju prava i slobode (tj. slobodu izvršioaca, ukoliko je lice osuđeno na kaznu zatvora)

Vrste krivičnih sankcija

Važeći krivični zakon na Kosovu propisuje sledeće sankcije:

- kazne,
- mere bezbednosti,
- vaspitne mere,

- uslovna kazna i

- sudski ukor.

Kazne

Kazne su sankcije koje se određuju izvršiocu krivičnog dela koji je krivično odgovoran za izvršenje takvog krivičnog dela. Vrste kazni su:

- Kazna zatvora
- Novčana kazna
- Oduzimanje imovine.

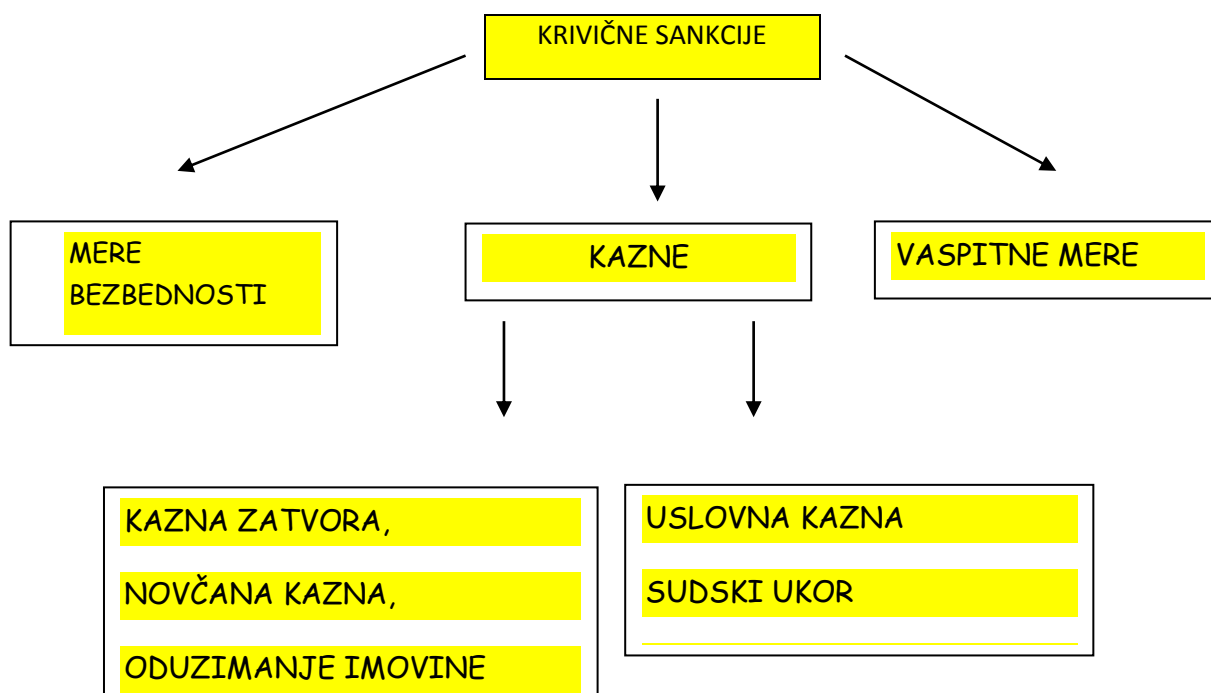
Ostale posebne vrste sankcija su:

- Uslovna kazna: izvršiocu se određuje kazna zatvora, koja međutim neće biti sprovedena ako on ne izvrši druga krivična dela za određeno vreme. Takvo lice će, međutim, ipak imati krivičnu osudu u svom dosijeu.
- Sudski ukor je usmeno upozorenje i ozbiljna kritika od strane suda.

Mere bezbednosti su dodatne sankcije usmerene na sprečavanje krivičnih dela i obično su praćene kaznenom merom. Za razliku od kaznenih mera, mere bezbednosti mogu se odrediti za lica koja ne podležu krivičnoj odgovornosti. Vrsta i dužina trajanja ne zavise od težine krivičnog dela već od stepena opasnosti dotičnog izvršioca po samoga sebe i okolinu.

Vaspitno-popravne mere propisane su za maloletnike starosti od 14-18 godina u vreme izvršenja krivičnog dela. Vrsta vaspitnih mera koje se izriču ne zavisi samo od težine krivičnog dela već i od karaktera maloletnika i nužnosti za prevaspitanjem.

Krivične sankcije na Kosovu su sledeće:

4. KRIVIČNI POSTUPAK

Definicija

Krivični postupak je skup proceduralnih pravila kojima je uređen period od momenta izvršenja krivičnog dela do okončanja suđenja.

Krivični postupak sastoji se iz nekoliko faza kao što su istraga, optužba, suđenje, itd. Sve aktivnosti koje se preduzimaju u okviru ovih faza detaljno su uređene zakonom. Uređenje krivičnog postupka po zakonu veoma je bitno radi osiguranja prava optuženog i prava žrtve u nepristrasnom ambijentu krivične istrage.

Sledeći principi su ključni za pravični i nepristrasni krivični postupak:

Princip zakonitosti - sve proceduralne aktivnosti koje se preduzimaju u vezi istrage krivičnog dela moraju se zasnivati na zakonu.

Pravično suđenje pred nepristrasnim i nezavisnim sudom

Pretpostavka nevinosti - znači da se optuženo lice smatra nevinim sve dok se ne dokaže da je kriv na osnovu sudske odluke.

Koji su subjekti krivičnog postupka?

Subjekti krivičnog postupka su: **sud, tužilac, optuženi, žrtva, branilac, svedoci i veštaci.**

Optuženi je lice koje je osumnjičeno da je izvršilo krivično delo i protiv koga je pokrenut krivični postupak.

Branilac je advokat koji obezbeđuje pravnu podršku optuženom tokom krivičnog postupka.

Tužilac zastupa državu i u suštini podiže optužnicu protiv optuženog. Međutim, postoje neki slučajevi u kojima i žrtva može isto tako podići optužnicu.

Žrtva je lice koje je moralno ili materialno oštećeno datim krivičnim delom. Na primer, lice čiji je ugled okaljan usled klevete, ili čija je imovina oštećena.

Sud je državni organ koji osigurava poštovanje zakona.

Princip pravičnog suđenja

Pravično suđenje znači da je krivični postupak sproveden potpuno u skladu sa zakonom. Sledeće tačke su neke od glavnih karakteristika "pravičnog" suđenja:

- Prava pritvorenika na dobijanje informacija
- Pravo na branioca pre suđenja
- Pravo da lice bude brzo izvedeno pred sudiju ili drugog sudskog službenika
- Pravo jednakosti pred zakonom i sudovima
- Pravo na pravični pretres
- Pretpostavka nevinosti
- Pravo da se lice ne može prinuditi da svedoči

Međunarodno pravo propisuje princip "pravičnog suđenja" i zahteva od država članica da preduzmu sve neophodne mere da osiguraju da se suđenje vodi na nepristrasni i pravični način. Konkretnije, Evropska konvencija o ljudskim pravima, koja je pravno obavezujuća za sudske organe na Kosovu propisuje "... Svako ima

pravo na pravično i javno suđenje u okviru razumnog vremena od strane nezavisnog i nepristrasnog suda ustanovljenog po zakonu (član 6. stav 1.)".

5. TUŽILAC I BRANILAC

Definicija

Tužilac i branilac su bitni subjekti u krivičnom postupku. Oni igraju važnu ulogu tokom krivičnog postupka.

Tužilac vrši krivično utuženje i deluje u ime države. Tužilac podiže optužnicu - to je nalog na osnovu koga se pokreće krivični postupak. Na drugoj strani, branilac se bavi zaštitom optuženog ili pak štiti prava žrtve.

Pravno zastupanje advokata može biti obavezno, što znači da se optuženom mora obezbediti branilac od početka krivičnog postupka. Ako okrivljeni nije u stanju da obezbedi svog advokata, sud je dužan da obezbedi besplatnu pravnu pomoć tokom sudskog postupka. Ovo je posebno utvrđeno u zakonu. Međutim, optuženi ima pravo da ga advokat zastupa u svim fazama krivičnog postupka.

Kako se biraju tužioci?

Ustav Kosova u poglavlju VII propisuje da sudije i tužioce predlaže Sudski savet Kosova i Tužilački savet Kosova, a imenuje i razrešava sa funkcije Predsednik Kosova.

Ko može biti tužilac?

U većini zemalja opšti uslovi za postavljenje nekog lica na funkciju tužioca su:

- Da ima državljanstvo zemlje u kojoj će vršiti ovu profesiju
- Da nema krivični dosije
- Da ima završen pravni fakultet, položen pravosudni ispit i ispit iz etike
- Da ima određeno profesionalno iskustvo u radu.

PORODIČNO PRAVO

1. ŠTA JE PORODIČNO PRAVO

Shvatanje porodičnog prava

Porodično pravo je skup pravnih propisa koji uređuju osnovne odnose lica u porodici, braku, kao i čuvanje dece. Ovaj zakon se primenjuje uvek kada se dogodi rođenje, smrt, brak ili razvod. Zakon utiče na porodicu na mnoge različite načine tokom životnog veka svakog lica i ova sveukupnost pravnih propisa naziva se: ZAKON O BRAČNIM I PORODIČNIM ODNOSIMA

Primeri iz svakodnevnog života:

- Kada se dete rodi, državni organ izdaje izvod iz matične knjige rođenih.
- Kada se registruje brak opština izdaje venčani list kojim se potvrđuje pravosnažnost braka
- U slučaju kada se brak razvodi sud o tome izdaje rešenje

Šta je porodica?

Iz pravne perspektive, porodica znači skup određenih odnosa u okviru same porodice odnosa: roditelji i deca, ljudi koji su u krvnom srodstvu, brak ili usvojenje, deljenje životnog prostora. Prema tome, u svakoj zemlji zakon objašnjava tačno značenje porodice.

Vrste porodice:

Jezgro porodice (ovo obuhvata roditelje i njihove potomke koji žive u zajednici)

Mešovita porodica (obuhvata odrasla lica i njihovu decu iz ranijih veza koji zajednički zasnivaju novu porodicu)

Šira porodica (obuhvata ujake/stričeve, ujne/tetke, rođake, dede i babe, kao i članove jezgra porodice).

Brak

Brak je lični, društveni, pravni i često religiozni odnos. Međutim, U pravnom smislu brak je ugovor između dvoje ljudi koji su se dogovorili da žive zajedno kao muž i žena. Da bi brak bio pravosnažan moraju se ispuniti izvesni pravni zahtevi, na primer:

- Starost (par mora da ispunjava neke zahteve u pogledu godina starosti, na primer u mnogim zemljama ova starosna granica je 18 godina)
- Srodstvo (velika većina država zabranjuje brak između bliskih srodnika. Na primer, nezakonito je da se roditelj oženi svojim detetom, usvojenikom, krvnim srodnikom do 4 stepena srodstva, itd.)
- Muškarac i žena (brak je odnos između muškarca i žene. Brak između osoba istog pola tradicionalno se smatran nevažećim, međutim u tu postoji tendencija izmene zakona u okviru država EU (Velika Britanija, Holandija, Danska, Hrvatska i pojedinih država SAD-npr. Kalifornija)
- Saglasnost (obe osobe moraju da daju svoju saglasnost za svoj brak. Niko ne može biti prinuđen da se oženi/uda protiv svoje volje.

Imajte na umu da postoje i drugi razlozi zbog kojih se može odbiti zaključenje braka:

- Nedovoljna duševna sposobnost (pravna i poslovna sposobnost) -- sposobnost da se shvate pravne dužnosti i odgovornosti bračne obaveze
- poligamija -- krivično je delo da se stupi u drugi brak, ukoliko je neko lice još uvek u braku sa još jednim supružnikom

2. NASILJE U PORODICI

Definicija

Nasilje po svom karakteru može biti fizičko, psihičko ili seksualno. Cilj vršenja nasilja je da se neko lice potčini, ponizi, degradira i fizički i emotivno/mentalno. U patrijarhalnoj porodici u prošlosti nasilje u porodici od strane muškaraca smatrano je legitimnim i normalnim. Nasilje u porodici odražava društvenu strukturu ekonomske i seksualne nejednakosti. Oni koji najviše trpe nasilje u porodici su deca i žene. Što se tiče dece, doživljeno nasilje u njihovim porodicama prouzrokuje ozbiljne probleme kod njih kada odrastu, i može uticati da i oni sami postanu agresivne ličnosti.

Manifestacije nasilja u porodici

Nasilje u porodici može biti fizičko zlostavljanje kao što je prebijanje i/ili seksualna zloupotreba. Ono može biti i psihološko zlostavljanje kao što su provokacije, uvrede ili pretnje što dovodi do straha. Isto tako nasiljem u porodici se smatra kada neko lice bude zaključano u kući i ostavljeno bez hrane i novca, i bude izolovano od sveta.

Na žalost nasilje u porodici je svuda prisutno. Po statističkim podacima najčešće je nasilnik muškarac, ali isto tako ima mnogo slučajeva kada žene vrše nasilje, na primer nad svojom decom, pa čak i muževima. Ovakvi slučajevi dobro su poznati širom sveta pa isto tako i na Kosovu. Žrtva može biti supruga ili prijatelj/ica, brat ili mladić. Međutim, u većini slučajeva žrtva je žena.

"Nasilje u porodici" okarakterisano je kao namerno vršenje nasilja, ili propust da se preduzmu mere protiv nasilja, od strane jednog člana porodice u porodičnim odnosima.

Četiri faktora koji prouzrokuju nasilje prema ženama

- Ekonomska nejednakost između muža i žene;
- Korišćenje agresije i nasilja radi rešavanja sukoba;
- Autoritativni položaj muškarca, njegova kontrola i vlast za donošenjem odluka u porodici;
- Odobravanje muške dominantne i jake pozicije u porodici od strane društva.

Četiri faktora koji mogu umanjiti nasilje

- Samostalnost žena; da imaju svoj ekonomski život (posao) i da su politički angažovane/aktivne;
- Veća osetljivost i budnost društvene zajednice prema problemima nasilja u porodici;
- Obrazovanje ženskih grupacija i organizacija za pružanje pomoći žrtvama porodičnog nasilja;
- Raspoloživost službi za pružanje pomoći žrtvama porodičnog nasilja;
- Skloništa, sigurne kuće, ili pomoć drugih članova porodice žrtvama porodičnog nasilja.

Važno je pomenuti da na Kosovu postoje mnoge domaće i međunarodne organizacije koje se bave rešavanjem problema nasilja u porodici i suzbijanjem ove negativne pojave. Ženske NVO pojavile su se u svim zajednicama na Kosovu i one pružaju razne usluge ženama žrtvama nasilja, poput savetovanja, intervencije i

zdravstvene nege. Mnoge od ovih grupa vode obrazovne i projekte podizanja svesti kod javnosti da bi se sprečilo porodično nasilje.

Vežba:

Slučaj nasilja nad suprugom

Kasno noću čujete vriske i zvuke lomljave nameštaja koji dopiru iz susednog stana. Pogledate napolje u hodnik i vidite komšinicu g-đu X kako je šamara i udara njen suprug. Pre nego što je izmakla g-din. A je povuče nazad i zalupi vratima. Vi čujete kako se lomi staklo i još veću vrisku. Znete da g-din. A ima problema sa pićem. Takođe znate da ovo nije prvi put da on tuče svoju ženu.

- Ako biste bili njihov sused šta biste učinili?
- Da li biste pozvali policiju? Ukoliko date negativan odgovor obrazložite ga?

LJUDSKA PRAVA

1. PRAVO NA ŽIVOT

Pravo na život je garantovano u demokratskom društvu. Ono se smatra jednim od najvažnijih ljudskih prava i kao takvo uživa ustavnu zaštitu. Pravo na život zagarantovano je kako u domaćem tako i u međunarodnom pravu. Na primer, Evropska konvencija o ljudskim pravima kao međunarodni i domaći dokument od posebnog značaja propisuje sledeće:

Član 2 - PRAVO NA ŽIVOT

Pravo svakog lica na život mora biti zaštićeno zakonom. Niko ne sme biti namerno lišen života, osim prilikom izvršenja sudske kazne na bazi osude za zločin za koji je ovakva kazna predviđena zakonom.

Lišavanje života neće se smatrati da je suprotno ovom članu ako usledi kao posledica primene sile koja nije veća od apsolutno neophodne:

- prilikom odbrane bilo kog lica od nezakonitog nasilja;
- prilikom sprovođenja zakonitog hapšenja ili sprečavanja da pobegne lice koje je po zakonu pritvoreno;
- prilikom zakonito preduzete akcije u cilju suzbijanja pobune ili ustanka.

Pošto je priznato i ugrađeno u glavne međunarodne dokumente, pravo na život danas je najfundamentalnije i najuniverzalnije pravo koje poštuju skoro sve nacije i demokratski uređene države i društva.

Uprkos činjenici što je pravo na život zagarantovano i zaštićeno zakonom, ono se ipak ne smatra apsolutnom kategorijom. Primeri kao što su smrtna kazna, abortus ili druge slične stvari pokazuju da korišćenje ovog prava u izvesnim okolnostima može biti ograničeno!

Abortus

U većini zemalja pitanje abortusa uređeno je zakonom. Budući da ima slučajeva da u nekim državama fetus uživa pravnu zaštitu to se prema tome abortus u izvesnim trenucima koji su opisani u zakonu može smatrati nezakonitim. U većini zemalja abortus je zabranjen nakon isteka 10 nedelje trudnoće, ali ipak vredni raspravljati i o samoj moralnoj vrednosti odluke da se izvrši abortus.

Vežba:

Studenti treba da iznesu argumente vezane za legitimnost abortusa? Osim toga, studenti će voditi raspravu o sledećim stvarima:

Kako trudnoća kod tinejdžerki utiče na ekonomsko stanje mladih žena
Šta je s pravom da se ima kontrola nad sopstvenim telom
Nedovoljan pristup kontraceptivnim sredstvima

Studenti treba da daju svoje argumente u vezi datog stava.

Smrtna kazna

Smrtna kazna je najteža kazna koja se može izreći protiv lica koje je izvršilo krivično delo. Ova kazna propisana je i primenjuje se od vremena primitivnih društvenih zajednica pa sve do danas. Većina zemalja u svetu je ukinula smrtnu kaznu i zamenila je doživotnom kaznom zatvora.

Važno je istaći da su države članice Saveta Evrope ukinule smrtnu kaznu. Evropska konvencija o ljudskim pravima propisuje da su države potpisnice konvencije dužne da ukinu smrtnu kaznu (Tekst glasi: "Smrtna kazna se mora ukinuti. Niko ne sme biti osuđen na takvu kaznu niti biti pogubljen"). U skladu s tim smrtna kazna je izbačena iz pravnog sistema Kosova i pored toga što Kosovo nije član Saveta Evrope, ali je zato UNMIK u ime

Kosova potpisao i ratifikovao Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, koja je 2008.godine i inkorporisana i u Ustavu Kosova.

Vežba:

Studenti razmatraju pitanja vezana za to da se (ne) dozvoli smrtna kazna u pojedinim slučajevima.

Treba li smrtna kazna da se izbacila iz zakona?

Mogu li državni organi odlučivati o nečijem pravu na život?

Postoje li druga sredstva, osim smrtne kazne, koja bi imala satisfakciju prema žrtvi.

2. SLOBODA IZRAŽAVANJA

Šta je sloboda izražavanja?

Sloboda izražavanja je individualno pravo. Ono je osnova za ostvarenje potencijala pojedinca, za samospunjenje i smatra se preduslovom za stabilno i demokratsko društvo.

Sloboda izražavanja definiše se kao pravo da se primaju, daju i šire sve vrste ideja i informacija, bilo usmeno ili preko štampe, ili vizuelnim sredstvima u skladu sa zakonom i bez mešanja državnih organa. U mnogim ustavima u svetu ovo pravo je posebno propisano.

Evropski sud za ljudska prava propisuje sledeće: ..."Sloboda izražavanja predstavlja jedan od osnovnih temelja demokratskog društva, jedan od preduslova za njegov napredak i razvoj svakog čoveka..".

Evropska konvencija o ljudskim pravima ističe slobodu izražavanja u članu 10. i predviđa sledeće:

1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo podrazumeva da se ima mišljenje i da se primaju i daju informacije i ideje bez mešanja javnih organa i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtevaju dozvole za radio ili televizijski prenos ili za vođenje bioskopa.

2. Korišćenje ovih sloboda, pošto ono sa sobom nosi i dužnosti i odgovornosti,

može biti podložno takvim formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama kako je propisano po zakonu i neophodno u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih lica, radi sprečavanja obelodanjivanja informacija dobijenih u poverenju, ili radi održavanja autoriteta i nepristrasnosti pravosuđa.

Opseg slobode izražavanja

Nijedno pravo sa spiska ljudskih prava ne može se koristiti bez ograničenja. Ovo zbog činjenice što se svako pravo može koristiti do one mere do koje ne ugrožava prava i interese drugih ljudi. Ovo se odnosi i na slobodu izražavanja. Ovo zbog činjenice što neke vrednosti zaslužuju zaštitu od nepravilnog i nepravednog korišćenja ovog prava, na primer, moral i dostojanstvo, zaštita vojnih i državnih tajni, zaštita prava i interesa drugih društvenih grupa, nepristrasnost sudstva.

Mesto i vreme realizacije

Sloboda izražavanja koristi se na izvesnim mestima i u određeno vreme. Obično, sloboda izražavanja koristi se na takozvanim javnim mestima, kako je predviđeno zakonom: u parlamentu, na ulici, itd.

Sloboda izražavanja ne može se koristiti u svako doba. Očigledno, ovo se odnosi samo na javne govore. Na primer, protest se može zabraniti za petak popodne, a dozvoliti da se održi u subotu ujutro (npr. zbog pojačanog saobraćaja). Međutim, u zdravim demokratijama samovoljno zabranjivanje ne bi smelo da se dešava. Mirni protesti su nezamenljivo sredstvo da ljudi izraze svoje brige i mišljenja. Saglasno tome, sloboda udruživanja je neodvojivi deo slobode izražavanja.

3. PRAVA DETETA

Deca imaju svoja prava kao i odrasli. Međutim, pošto su mlada, osetljiva, zavisna i neiskusna deca zaslužuju posebnu zakonsku zaštitu. Iz navedenih razloga, njima je posvećena posebna pažnja u smislu pravne zaštite. Mnoge zemlje širom sveta donele su zakone koji garantuju i štite prava i osnovne slobode deteta. Isto to ostvareno je i na međunarodnom nivou. U nizu ugovora Ujedinjene nacije su usvojile Konvenciju o pravima deteta 1989. god, a koja je stupila na snagu 1990. godine.

Imajte na umu: Konvencija o pravima deteta je pravno obavezujuća na Kosovu.

Potreba za pravnom i međunarodnom zaštitom prava deteta nastala je zbog neodgovarajućeg položaja dece u izvesnim delovima sveta. U prošlosti, pa čak i danas deca se podvrgavaju prinudnom radu, fizičkom, seksualnom i psihičkom zlostavljanju, uključuju se u vojne sukobe, ostavljaju se bez socijalne i medicinske pomoći, itd. Ovo je dovelo do toga da neke države, pojedinačno ili kolektivno, počnu novi proces podizanja svesti u pogledu poštovanja i zaštite osnovnih prava deteta, kao i do stvaranja neophodnih uslova za njihovu implementaciju.

Šta je UNICEF?

To je organizacija UN-a, osnovana je 1946. godine sa ciljem da pomogne deci i štiti njihova prava posle Drugog svetskog rata. UNICEF je najpre postao poznat kao "International Childrens Emergency Fund" (Međunarodni fond UN-a za pomoć deci u vanrednim okolnostima). Godine 1953. UNICEF je postao deo strukture Ujedinjenih nacija, čija je dužnost bila da pomaže deci koja žive u siromaštvu u nerazvijenim zemljama. Njegovo ime skraćeno je u Dečji fond Ujedinjenih nacija, ali je zadržana skraćenica "UNICEF," koja još uvek važi.

4. PRAVO NA OBRAZOVANJE

Pravo na obrazovanje inkorporisano je u okviru tzv. socijalnih i ekonomskih prava, koja čine specifičnu grupu ljudskih prava. Cilj ove kategorije ljudskih prava je da svakome osiguraju elementarne potrebe.

Pravo na obrazovanje je univerzalno ljudsko pravo. Ono je propisano i međunarodnim i domaćim zakonodavstvom. Njegova univerzalnost proistekla je iz činjenice da je danas pravo na obrazovanje

predviđeno u međunarodnim aktima i konvencijama kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Evropska konvencija o ljudskim pravima, Konvencija UN o pravima deteta.

Član 26. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija, propisuje sledeće:

Svako ima pravo na obrazovanje. Obrazovanje mora biti besplatno, bar u početnoj i osnovnoj fazi. Osnovno obrazovanje mora biti zakonski obavezno. Stručno i profesionalno obrazovanje treba da je opšte dostupno za sve na bazi uspeha u školi.

Obrazovanje treba da je usmereno na puni razvoj ličnosti čoveka i na jačanje poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono mora promovisati razumevanje, toleranciju i prijateljstvo među svima nacijama, rasnim ili religioznim grupama, i podržavati aktivnosti Ujedinjenih nacija na očuvanju mira.

5. PRINCIP NEDISKRIMINACIJE

Svakog dana slušamo o nediskriminaciji kao delu politike vazane za ljudska prava. U većini slučajeva ne pravi se razlika između raznih oblika diskriminacije. Većina ljudi shvata diskriminaciju kao nešto negativno, nešto što je protiv ljudskih prava.

U stvari, kada govorimo o nediskriminaciji skoro svi ljudi u svojoj glavi imaju princip jednakosti, što znači da su sva ljudska bića jednaka i da sa njima treba jednako da se postupa.

Uzroci i oblici diskriminacije su razni. Neki od najuobičajenijih razloga za diskriminaciju su:

- Rasa
- Etnička pripadnost
- Pol
- Jezik
- Religija
- Politički stavovi
- Nacionalnost
- Društveno poreklo

Tradicionalno, diskriminacija u svom klasičnom konceptu značila je nešto negativno, i zabrana diskriminacije bila je jedna od prioriteta međunarodne zajednice. Kao posledica toga potpisano je nekoliko međunarodnih ugovora protiv diskriminacije.

Definicija diskriminacije:

Uopšte uzev, diskriminacija znači drugačije i nejednako postupanje prema ljudima zbog njihove pripadnosti određenoj etničkoj, religioznoj ili rasnoj grupi. Ako diskriminacija ima negativni oblik, svrha takve diskriminacije je da se članovima određene grupe uskrate jednaka prava i njihova zaštita.

U pravnoj literaturi razlikujemo dva oblika diskriminacije, koji su poznati kao:

- Negativna diskriminacija; i
- Pozitivna diskriminacija.

Razlika između ova dva oblika je jako bitna.

Negativna diskriminacija je nejednako postupanje koje se ne bazira na objektivnim razlozima i razumnim opravdanjima, i ima za cilj da uskrati prava i jednakost.

Na bazi ove definicije jasno nam je da se ovakav oblik diskriminacije mora zaustaviti. Primer negativne diskriminacije bio bi odbijanje da se zaposle ljudi na osnovu boje njihove kože.

Pozitivna diskriminacija je nejednako postupanje prema određenoj grupi ljudi sa ciljem da bi se uspostavila jednakost. Na primer, crnci su u SAD bili dugo vremena diskriminirani. Sada postoje neki programi koji posebno podržavaju crnce u obrazovanju i zapošljavanju, sa ciljem da se nadoknadi ono što je izgubljeno tokom dugog perioda diskriminacije u prošlosti.

Najvažniji međunarodni dokumenti koji zabranjuju diskriminaciju su sledeći:

- Povelja UN, član 1 i 3;
- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima;
- Deklaracija UN za eliminaciju svih oblika diskriminacije;
- Međunarodni pakt o političkim i građanskim pravima;
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Jedan od najvažnijih evropskih ugovora koji zabranjuje diskriminaciju je Evropska konvencija o ljudskim pravima koja je usvojena 1950. godine a stupila je na snagu 1953. godine U članu 14, Konvencija propisuje da se ljudska prava i slobode moraju osigurati za sve bez ikakve diskriminacije.

Pitanja za razmatranje:

- Koje vrste prava bivaju povređene preko diskriminacije?
- Šta žrtve diskriminacije treba da rade da bi povratile svoja prava?
- Gde bi ljudi trebalo da upućuju svoje žalbe da bi ostvarili svoja prava?
- Navedite neki primer diskriminacije iz svakodnevnog života.

UNIVERZALNA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

UVOD

Pošto je priznavanje ugroženog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice temelj slobode ;

Pošto je nepoštovanje i preziranje ljudskih prava vodilo varvarskim postupcima, koji su vređali savest čovečanstva, i pošto je stvaranje sveta u kojem će ljudska bića uživati slobodu govora i ubeđenja i biti slobodna od straha i nestašice proglašeno kao najviša težnja svakog čoveka;

Pošto je bitno da ljudska prava budu zaštićena pravnim poretkom kako čovek ne bi bio primoran da kao krajnjem izlazu pribegne pobuni protiv tiranije i ugnjetavanja ;

Pošto je bitno da se podstiče razvoj prijateljskih odnosa među narodima;

Pošto su narodi Ujedinjenih nacija u Povelji ponovo proglasili svoju veru u osnovna ljudska prava, u dostojanstvo i vrednost čovekove ličnosti i ravnopravnost muškaraca i žena i pošto su odlučili da podstiču društveni napredak i poboljšaju uslove života u većoj slobodi ;

Pošto su se države članice obavezale da u saradnji sa Ujedinjenim nacijama obezbede opšte poštovanje i primenu čovekovih prava i osnovnih sloboda ;

Pošto je opšte shvatanje ovih prava i sloboda od najveće važnosti za puno ostvarenje ove obaveze;

Generalna Skupština proglašava ovu Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima kao zajednički standard koji treba da postignu svi narodi i sve nacije da bi svaki pojedinac i svaki organ društva, imajući ovu Deklaraciju stalno na umu, težio da učenjem i vaspitavanjem doprinese poštovanju ovih prava i sloboda i da bi se postupnim unutrašnjim i međunarodnim merama obezbedilo njihovo opšte i stvarno priznanje i poštovanje kako među narodima samih država članica, tako i među narodima onih teritorija koje su pod njihovom upravom.

Član 1. Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i svešću i treba jedni prema drugima da postupaju u duhu bratstva .

Član 2. Svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj Deklaraciji bez ikakvih razlika u pogledu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, imovine, rođenja ili drugih okolnosti. Dalje, neće se praviti nikakva razlika na osnovu političkog, pravnog ili međunarodnog statusa zemlje ili teritorije kojoj neko lice pripada, bilo da je ona nezavisna, pod starateljstvom, nesamoupravna, ili da joj je suverenost na ma koji drugi način ograničena .

Član 3. Svako ima pravo na život, slobodu i bezbednost ličnosti .

Član 4. Niko se ne sme držati u ropstvu ili podčinjenosti: ropstvo i trgovina robljem zabranjeni su u svim oblicima.

Član 5. Niko se ne sme podvrgnuti mučenju ili svirepom, nečovečnom ili ponižavajućem postupku ili kazni.

Član 6. Svako ima pravo da svuda bude priznat kao pravni subjekt .

Član 7. Svi su pred zakonom jednaki i imaju pravo bez ikakve razlike na podjednaku zaštitu zakona. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši Deklaracija i protiv svakog podsticanja na ovakvu diskriminaciju.

Član 8. Svako ima pravo da ga nadležni nacionalni sudovi efikasno štite od dela kršenja osnovnih prava koja su mu priznata ustavom ili zakonom.

Član 9. Niko ne sme biti proizvoljno uhapšen, pritvoren, niti proteran.

Član 10. Svako ima potpuno jednako pravo na pravično javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom koji će odlučiti o njegovim pravima i obavezama, i o osnovanosti svake krivične optužbe protiv njega .

Član 11.

1.) Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da se smatra nevinim dok se na osnovu zakona krivica ne dokaže na javnom pretresu na kojem su mu obezbeđene sve garantije potrebne za njegovu odbranu .

2.) Niko se ne smije osuditi za dela ili propuštanja koja nisu predstavljala krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu u vreme kada su izvršena . Isto tako ne sme se izricati teža kazna od one koja se mogla primeniti u vreme kada je krivično delo izvršeno .

Član 12. Niko se nesme izložiti proizvoljnom mešanju u privatni život, porodicu, stan ili prepisku, niti napadati na čast i ugled . Svako ima pravo na zaštitu zakona protiv ovakvog mešanja ili napada .

Član 13.

1.) Svako ima pravo na slobodu kretanja i izbora stanovanja u granicama pojedine držve

2.) Svako ima pravo da napusti svaku zemlju, uključujući svoju vlastitu, i da se vrati u svoju zemlju.

Član 14.

1.) Svako ima pravo da traži i uživa u drugim zemljama azil od proganjanja .

2.) Na ovo se pravo niko ne može pozvati u slučaju gonjenja koje je zasnovano na krivičnom delu nepolitičke prirode ili postupku protivnom ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija .

Član 15.

1.) Svako ima pravo na državljanstvo .

2.) Niko ne smije samovoljno biti lišen svog državljanstva niti prava da promeni državljanstvo .

Član 16.

1) Punoletni muškarci i žene, bez ikakvih ograničenja u pogledu rase državljanstva ili veroispovesti, imaju pravo da sklope brak i da osnuju porodicu . Oni su ravnopravni prilikom sklapanja braka, za vreme njegovog trajanja i prilikom njegovog razvoda .

2.) Brak se može sklopiti samo uz slobodan i potpun pristanak lica koja stupaju u brak .

3.) Porodica je prirodna i osnovna ćelija društva i ima pravo na zaštitu držve i društva.

Član 17.

1.) Svako ima pravo da poseduje imovinu, sam i u zajednici s drugima.

2.) Niko ne sme biti samovoljno lišen svoje imovine.

Član 18. Svako ima pravo na slobodu misli, savesti i veroispovesti; ovo pravo uključuje slobodu promene veroispovesti ili ubeđnja i slobodu da čvek sam ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, manifestuje svoju veru ili ubeđnje putem nastave, ispovedanja vere i obavljanjem obreda .

Član 19. Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, što obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi obaveštenja i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice .

Član 20.

1.) Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja.

2.) Niko se ne može primorati da pripada nekom udruženju.

Član 21.

1.) Svako ima pravo da učestvuje u upravljanju javnim poslovima svoje zamlje, neposredno ili preko slobodno izabranih predstavnika .

2.) Svako ima pravo da na ravnopravnoj osnovi stupa u javnu službu u svojoj zemlji .

3.) Volja naroda je osnova državne vlasti: ova volja treba da se izražava na povremenim i slobodnim izborima, koji će se sprovesti opštim i jednakim pravom glasa, tajnim glasanjem ili odgovarajućim postupkom kojim se obezbeđuje sloboda glasanja.

Član 22. Svako, kao član društva, ima pravo na socijalno osiguranje i pravo da ostvaruje privredna, društvena i kulturna prava neophodna za svoje dostojanstvo i za slobodan razvoj svoje ličnosti, uz pomoć države i putem međunarodne saradnje, a u skladu s organizacijom i sredstvima svake države.

Član 23.

1.) Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada i na zaštitu od nezaposlenosti.

2.) Svako, bez ikakve razlike, ima pravo na jednaku platu za jednaki rad.

3.) Svako ko radi ima pravo na pravednu i zadovoljavajuću naknadu koja njemu i njegovoj porodici obezbeđuje egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja će, ako bude potrebno, biti upotpunjena drugim sredstvima socijalne zaštite.

4.) Svako ima pravo da obrazuje i da stupa u sindikate radi zaštite svojih interesa.

Član 24. Svako ima pravo na odmor i razonodu, uključujući razumno ograničenje radnog vremena i povremeno plaćeni odmor.

Član 25.

1.) Svako ima pravo na standard života koji obezbeđuje zdravlje i blagostanje, njegovo i njegove porodice, uključujući hranu, odjeću, stan i lekarsku negu i potrebne socijalne službe, kao i pravo na osiguranje u slučaju nezaposlenosti, bolesti, onesposobljenja, udovišta, starosti ili drugih slučajeva gubljenja sredstava za izdržavanje usled okolnosti nezavisnih od njegove volje.

2.) Majke i deca imaju pravo na naročito staranje i pomoć. Sva deca, rođena u braku ili van njega, uživaju jednaku socijalnu zaštitu .

Član 26.

1.) Svako ima pravo na školovanje . Školovanje treba da bude besplatno bar u osnovnim i nižim školama. Osnovna nastava je obavezna. Tehnička i stručna nastava treba da bude svima podjednako pristupačna na osnovu njihove sposobnosti .

2) Školovanje treba da bude usmereno ka punom razvitku ljudske ličnosti i učvršćivanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono treba da pomaže razumevanje, trpeljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim i vjerskim grupacijama, kao i delatnost Ujedinjenih nacija za održanje mira .

3) Roditelji imaju prvenstveno pravo da biraju vrstu školovanja za svoju decu .

Član 27. Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u dobrobiti koji otuda proističu . Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu od svakog naučnog, književnog ili umetničkog dela čiji je on tvorac .

Član 28. Svako ima pravo na društveni i međunarodni poredak u kojem prava i slobode objavljeni u ovoj deklaraciji mogu biti potpuno ostvareni .

Član 29.

1) Svako ima obaveze prema zajednici koja jedino omogućava slobodno i puno razvijanje njegove ličnosti.

2) U vršenju svojih prava i sloboda svako se može podvrgnuti samo onim ograničenjima koja su predviđena zakonom u cilju obezbeđenja nužnog priznanja i poštovanja prava i sloboda drugih i opšteg blagostanja i u cilju zadovoljenja pravičnih zahteva morala, javnog poretka i opšteg blagostanja u demokratskom društvu . Ova prava i slobode ni u kom slučaju ne mogu se ostvariti protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija .

Član 30. Nijedna odredba ove Deklaracije ne može se tumačiti kao pravo za ma koju državu, grupu ili lice da obavlja bilo koju delatnost ili da vrši bilo kakvu radnju usmerenu na rušenje prava i sloboda koji su u njoj sadržani.